משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר נשים

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה נדרים

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה נדרים

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-נדרים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 7
משנה ג 7
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ג 8
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ז 9
משנה ח 10
משנה יא 10
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ח 12
פרק ה 12
משנה א 12
פרק ו 14
משנה א 14
משנה ז 14
פרק ז 15
משנה ג 15
משנה ו 15
משנה ז 15
משנה ט 15
פרק ח 16
משנה ז 16
פרק ט 17
משנה ג 17
משנה ה 18
פרק י 18
משנה א 18
משנה ד 19
משנה ו 19
משנה ז 20
פרק יא 20
משנה ד 20
משנה ז 20
משנה יב 20

פרק א

משנה א

[אות א] **תוי"ט ד"ה כל כינויי. ומשני דזמנין מפרש התנא במאי דפתח**. ערבוב דברים אנכי רואה בזה דכך משני הגמרא בתירוצא קמא ובזה מתני' כפשטי' דתני תחלה כנויי נדרים כנדרים ידות נדרים כנדרים ואעפ"כ מפרש תחלה ידות דזמנין מפרש מאי דסליק מיניה ואינו תלוי כלל בין אם כינויים מלשון נכרים או לשון שבדו להם חכמים אלא דלתירוצא בתרא (ובריש נזיר דחי הש"ס לתירוצ' קמא) דיש טעם דמפרש תחלה בידות דאיידי דאתי מדרשא חביבא לה ועלה פרכי' דא"כ לפתח ג"כ ברישא בידות ומשנינן דמפתח פתח בכנויי' דאורייתא ברישא (שהן ידועים ופשוטים יותר. הר"ן) והדר מפרש ידות ברישׁ' דאתי מדרשא. ובזה הוא דפרכינן הניחא למ"ד לשון נכרים אלא למ"ד לשון שבדו חכמים מא"ל (אף דמ"מ הוא דאורייתא מ"מ אין ידוע ופשוט כ"כ הר"ן). ומסקי' דלהך מ"ד באמת אמרי' דחסורי מחסרי ותני ידות נדרים כנדרים כינויי נדרים כנדרים וא"כ התוי"ט דכ' דלמ"ד לשון שבדו חכמים תנינן תחלה ידות נדרים. לא הו"ל להביא שינוי' קמא דזמנין דפתח: (* ואפשר שמה שכתב התוי"ט ועוד. מביא ראיה שאין סברא לחסר בראש והצריך להביא קושית הגמרא ואגב הביא התירוץ. ומ"ש רבינו שבריש נזיר דחי הש"ס לתירוצא קמא. פי' שבכאן בדוקא אקדים משום שיש טעם להקדמה. אבל באמת הס' דזמנין דפתח ס"ל בוודאי כמו שכתב הרא"ש והר"ן כאן וכמו שמשמע בנזיר מהלשון תני הכי ותני הכי יעו"ש):

[אות ב] **בא"ד ודידות נדרים כו' א"נ מלנדור נדר**. ק"ק לי דל"ל קרא או היקש נילף נדרים במה מצינו מנזיר דהא ע"כ לא איבעי' לן לקמן (בדף ו') יש יד לקדושין אף דבקדושין ליכא רבוי לידות, אלא משום דנילף במה מצינו מנדרים. או דליכא למילף משום דנדרים חמירי דהן בדיבור משא"כ קדושין דבעי מעשה וכדאיתא בהר"ן שם. וא"כ נדרים שפיר מצינו למילף במה מצינו מנזירות דשניהם בדיבור. וכן קשה לי מה איבעי לקמן (ד"ז) אי יש יד לצדקה דדלמא אתקש לקרבנות רק לענין בל תאחר. והא איכא למילף במ"מ מאינך כיון דצדקה איתא בדבור לחוד:

[אות ג] **תוי"ט ד"ה מודרני ממך כו'. אלא דלא משתעינא בהדך**. ואף דלפי האמת מיירי מתני' באומר מודרני ממך שאני אוכל אפ"ה צריך ג"כ לומר לך דבלא"ה הוי אינן מוכיחות דמשמעות דברים מודר אני ממך שלא אדבר עמך אם אכילנא היום. ולא הוי נדר כלל דהויין ידים שאינן מוכיחות. ר"ן והרא"ש בפסקיו:

[אות ד] **שם בתוי"ט ד"ה כנדרי רשעים. כדתנן בריש נזיר באומר אהא.** ובתחלה הביא הר"ן דפירשו רבותיו דדוקא אהא הוי לישנא מעליא אבל הריני לא. וזהו דעת תוס' (ריש נזיר ד"ה האומר הריני כזה):

[אות ה] **בא"ד כנדרי רשעים הימנו משמע כו'**. בסוגיין אמרי' ודלמא הימנו דאכילנא קאמר (ולא הוי שבועה כלל דהוי ידים שאינן מוכיחות. ר"ן) ומשני דאמר הימנו שלא אוכל. ומה דלא כ' כן הר"ן מקודם במה דפרכינן ודלמא הריני בתענית קאמר דהוי ידים שאינן מוכיחות. היינו דבפשוטו ניחא דאף אם הוי ידים ממש פירכת הש"ס שפיר דדלמא הריני בתענית ולתני דנדר ג"כ בתענית אבל בהך פירכא דדלמא הימנו דאכילנא. והא במתני' קתני סתם דנדר בשבועה ודלמא באמת בשבועה דאכילנא וגם עכ"פ מספק אסור לאכול דדלמא הימנו דלא אכילנא. לזה הוצרך הר"ן לפרש דפירכת הש"ס דהוי ידים שאין מוכיחות ולא ליהוי שבועה כלל:

משנה ב

[אות ו] **במשנה האומ' לחבירו.** לא ידעתי אמאי נקט לחבירו ולא סתם דאוסר על עצמו או על חבירו שלא בפניו. ורש"י ציין האומר קונם:

[אות ז] **תוי"ט ד"ה נזיק. שאומר הריני נזיק אם אוכל ככר זה. רש"י.** לא ידעתי מאי בעי רש"י בזה דתולה בתנאי אם אוכל ולא בפשוטו שאמר הרי נזיק הוא נזיר וכמו שפירש"י תחלה קונם שאמר ככר זה עלי קונם:

משנה ג

[אות ח] **תוי"ט ד"ה טמא. והתוס' כ'**. ולענ"ד י"ל למה דאמרי' בסוגיי' די"ב א' נותר ופיגול אצטריכא סד"א באיסור נותר ואיסור פיגול והו"ל כמתפיס בדבר אסור ולא מתסר קמ"ל. א"כ י"ל דגם טמא נקט מה"ט דלא נימא דמתפיס באיסור דטומא'. וא"כ לא הוי כ"ש מטהור דבאומר טהור ל"ש לומר כן ובודאי מתפיס בעיקר הקרבן:

[אות ט] **שם בתוי"ט ד"ה רבי יהודה אומר כו'. דהוא בר פלוגתא דרבי מאיר בכל מקום.** ק"ל דזהו שייך היכי דלא נזכר במפורש מי הוא החולק על ר"מ ונישנית בלשון חכמים. משא"כ הכא דמפורש במתני' (פ"ג דקדושין מ"ד) דר"ח בן גמליאל מחולק. ובר"ן כ' דמצינו דר"י ס"ל דלא בעי כפול ממתני' דפ' השולח מ"ח במוציא אשתו משום איילונית (ובר"ן איתא גבי מוציא אשתו משום נדר. ולענ"ד ט"ס וצ"ל איילונית) ומה דנקט באמת ר"י ולא נקט ר"ח בן גמליאל דבעי לאוקמי כר"י משום דאיירי בה:

משנה ד

[אות י] **בתוי"ט ד"ה רבי יהודה מתיר כו'. ועיין מ"ש בריש פ"ב דנזיר.** כצ"ל:

[אות יא] **שם בתוי"ט ד"ה לקרבן לא אוכל כו'. אף על גב דבריש מתני' ג' לחולין שאוכל כו'**. תמהני הא מזה ליכא קושיא כלל דהכא לקרבן אם מפרשי' בשב"א א"כ אין כאן מכלל לאו דהא פירש דבריו שיהא קרבן. משא"כ בלחולין אם נפרש לאסור דהיינו בפתח לא חולין אלא קרבן זהו גופא הוי מכלל לאו דלא מהני לר"מ. אבל באמת עיקר חילוקו של הרא"ש דבא לתרץ לפי"מ דמשמע בסוגיין דגם בלחולין שלא אוכל בפתח אסור לר"מ דמפרשינן לא חולין אלא קרבן לפיכך לא אוכל. בזה צריך לחלק אף דלחולין שאוכל לך לא מתסר לר"מ מ"מ הכא כיון דמסיים לא אוכל מוכח דלאסור בא. גם מ"ש התוי"ט אלא דקשי' לי דמתוך לשונו של הרא"ש וכו' מיהו לקמן פ"ב וכו' מזה מוכח דלקושטא דמלתא כו' דימה רבינו לחולין לא אוכל להההיא דלקרבן לא אוכל לך. במחילת כת"ה אינו. מדדייקא באומר לחולין ל"א לך דא"צ לדייק בדברים רק לא חולין אלא קרבן ולפיכך לא אוכל בזה המעט דייקא כיון דמסיים בדיבוריה לישנא דאיסור לא אוכל לך משא"כ בההיא לקרבן לא אוכל דנצטרך לפרש מה שלא אוכל לא יהיה קרבן ומכלל לאו נשמע ההן דמה שאוכל יהיה קרבן זה לא אמרי' לר"מ כמבואר בפשיטות בפירכת הש"ס לקרבן לא אוכל לך אסור הא שמעי' לר"מ דלית לי' מכלל וכו' וכן פסק הטור (סי' ר"ד) דלקרבן ל"א לך מותר ולחולין ל"א אסור. והוא ברור ופשוט אלא דבהא סתרי דברי הרא"ש אהדדי דבפ"ק משמע דלקרבן לא אוכל לך אסור דמפרשי' כאילו אומר בשב"א לקרבן יהא לפיכך ל"א לך. ואילו בפרק ב' משמע כהרא"ש דדוקא בשב"א אסור אבל בפת"ח שרי דהוי כאומר לא קרבן ודו"ק. אח"כ מצאתי בעזה"י כל זה במ"ל (פ"א מהל' נדרים הל' י"ח בד"ה ודע שהחכם בעל תוי"ט וכו'):

[אות יב] **שם ד"ה לא אוכל לך. אבל כי אמר לא אוכל שרי**. דאמרי' דנשבע בחיי קרבן עיי"ש. ולא זכיתי להבין דהתינח באומר הקרבן או קרבן שלא אוכל אבל באומר כקרבן אינו שייך לומר דנשבע בחיי הקרבן וכיון דלקרבן לא אוכל לך אסור דמפרשים לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך. מכ"ש באומר כקרבן דמשמע יותר שיהא זה כקרבן לפיכך לא אוכל. וצע"ג:

פרק ב

משנה א

[אות יג] **תוי"ט ד"ה כחלת אהרן. הוא אסור משום טבל**. ק' לי הא משכחת דקרא שם תרומה בשבלים דלא הי' אסור משום טבל ובפי' נאסר משום תרומה. ובר"ן כ' הטעם כיון דאינו אסור לכל דהא מותר לכהנים דבר האסור מקרי ולא דבר הנדור דמדין נדור

הי' ראוי לאסור לכל (* שהרי כשהפרישן לא פירש כן סיום הר"ן בכאן. ועיין במשנה ד' מ"ש התוס' והרא"ש אצל חרמי כהן. ואפשר שגם הר"ן יסבור שם כן וד"ל):
[אות יד] **שם תוי"ט ד"ה הר"ז בלא יחל. וכתבו התוס' תימא**. ובר"ן כ' דמייתי (הגמרא בזה) ראיה דשייך למנקט על דרבנן בלשון הרי זה בלא יחל:
[אות טו] **שם תוי"ט ד"ה שבועה כו'**. **צ"ע דלא תנן כו'**. לק"מ דהא בשבועה לא חייל כלל דמשועבד לה ודוקא בנדר חל באוסר התשמיש על עצמו. אבל שבועה דמתסר נפשיה אחפצא לא חייל והוי כנשבע שלא אשב בסוכה. ופשוט:

משנה ב

[אות טז] **במשנה בנדרים אסור**. הרא"ה בספר החינוך (מצוה ל') כ' ואם תשאל הרי אותו דבר שנדר עליו מצוה היא עליו בעשה וליתי עשה ולדחי ל"ת דלא יחל דברו. תשובתך נדר עשה ולאו יש בו לאו דלא יחל. ועשה ככל היוצא מפיו יעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה עכ"ל. והמ"ל בהגהותיו לספר הנ"ל הקשה מסוגיא דריש יבמות (דף ה') דאמרינן שם בנזיר מצורע דאתי עשה דמצורע ודחי ל"ת ועשה דנזיר משום דקיל דאיתיה בשאלה וה"נ נדר הא איתי' בשאלה עיי"ש. ועיין בשאגת ארי' (סימן ס"א) שהקשה ג"כ קושי' הרא"ה הנ"ל ועיי"ש. וע' (פ"ב מ"י דבב"מ) בתוי"ט ד"ה ואם היתה בבה"ק. שוב ראיתי בשו"ת רשב"א ח"ג (סי' שנ"ג) שנשאל על זה דליתי עשה ולדחי ל"ת ועשה דנדר כיון דאיתי' בשאלה. והשיב דההיא דפ"ק דיבמות הנ"ל דחוייא בעלמא הוא ובאמת אף היכא דאיתא בשאלה לא דחי ושאני נזיר דגדול השלום עכ"ל. ועיין (פ"ו מ"ה בנזיר) בתוי"ט ד"ה דתגלחת מצוה:
[אות יז] **שם בתוי"ט ד"ה בנדרים אסור. כתב הר"ב ואם אמר כו'**. ובבעה"ת (שער ס"ב) כתב וז"ל ונמצא כנודר שאם לא יחלל שבת שיתן מנה לעניים שהוא חייב לשומרו ולקיים נדרו ודבר זה שנוי במשנתינו חומר בנדרים מבשבועו' אמר קונם סוכה שאני עושה וכו' וזה ששנינו בנדרים אסור זה ר"ל כמו זה שאמרנו שאם נדר בצדקה לקיים מצוה חייב באותה צדקה וכו' עכ"ל. והב"י בחוה"מ (סי' כ"ו) בבדק הבית כ' דלא משמע לי' האי פירושא בפשטא דמתני' עכ"ל:

משנה ג

[אות יח] **תוי"ט ד"ה יש נדר כו'**. **דאין איסור חל על איסור ע"כ**. והא דלא מפליגו מתני' בדידיה דיש נדר בתוך נדר בנזירות ואין נדר בתוך נדר בקונמו'. דתנא אחומר בנדרים מבשבועות קאי ומש"ה בעי למתני חומרא דאיכא בנדר יותר מבשבועה לענין נדר בתוך נדר. ר"ן:

[אות יט] **שם בתוי"ט ד"ה הריני כו'**. **דה"ה נמי אם אמר כו'**. והו"ה באומר הריני נזיר אם אוכל סגי בתלה נזירתו על כל כזית שבככר זה ועל כל אכילה מתחייב בנזירות והיינו באתרו בו על כל אכילה ואכילה הר"ן. (* וכן הוא ג"כ בשבועה):

[אות כ] **שם תוי"ט ד"ה אינו חייב כו'**. **דליתא בלאו והן**. ע' בר"ן (פ"ק ד"ה ותמצית דבריו) דבנשבע לישב בסוכה לא חייל לענין קרבן דליתא בלאו והן אבל מ"מ חייל לענין מלקות דלענין מלקות לא בעינן שיהיה בלאו והן אבל לענין אין שבועה חל על שבועה לא חל כלל מטעם דאין איסור חל על איסור. וכן נראה דעת תוספות בשבועות (דכ"ו ד"ה לקיים) דריב"ב דמחייב בנשבע לקיים המצוה היינו בנשבע שאשב בסוכה אבל בנשבע שלא לאכול נבילות אין אחע"א עיי"ש. הרי דבנשבע לקיים מצוה בקום ועשה אין בכלל מושבע ועומד הוא אלא דרבנן דריב"ב פוטרים שם משום דליתא בלאו והן וזהו לענין קרבן אבל מלקות איכא ואולם בתוס' שבועות (ד"כ ב' ד"ה דכי לא נדר) משמע להדיא דס"ל דריב"ב אף בנשבע שלא לאכול נבילות חלה השבועה עיי"ש. וצ"ע. וברמב"ן על התורה (פ' מטות) כ' ואפילו בקיום מ"ע אין חלות שאם נשבע לקיים את המצוה ולא קיים אינו מתחייב משום שבועה לא קרבן ולא מלקות עכ"ל. וזהו דלא כהר"ן הנ"ל דס"ל דלמלקות הוי שבועה (ולומר דהטעם דליכא מלקות משום דלא עשה מעשה אינו במשמע דזה בעלמא ג"כ בלא מקום מצוה אלא ודאי דמשום דלא חלה השבועה ואפילו לאו ליכא):

[אות כא] **בהרע"ב ד"ה אם כמעשר בהמה**. **ואין מעשר בהמה אוסר הדיר כמו מעשר דגן**. זהו לפי טעם הרא"ש שהביא התוי"ט בפרקין (מ"א ד"ה בחלת אהרן). וע' מ"ש שם. (* והר"ן כתב ג"כ בכאן ואסור לכל כו' כפי שיטתו לעיל):

פרק ג

משנה א

[אות כב] **בהרע"ב ד"ה שניהם רוצים**. **ולא היה בלבם**. ואם מעמידים דבריהם דבדוקא נדרו אסורים. הר"ן בשם ירושלמי:

משנה ג

[אות כג] **תוי"ט ד"ה הדירו חבירו**. **בגמרא פרכינן הא לא"ה לא**. ק' לי מטעם זרוזי אסור במעמיד דבריו שנשבע בדוקא כמש"ל במתני' א' א"כ הא י"ל דמתני' דהכא מיירי במעמיד מש"ה מותר רק בחלה מטעם אונסים וצ"ע:

משנה ד

[אות כד] **בהרע"ב ד"ה ולמוכסין כו'. ואסור לברוח מן המכס כו'**. עיין בר"ן:

משנה ה

[אות כה] **בתוי"ט סד"ה אם אינן. דאל"ה אימת קדשי**. ע' בסוגיין דעל קושיא א' דאימת קדשי (דאף מספק לא הוי הקדש דהא האילן עומד לקציצה ובודאי יקצץ באיזה זמן). מוקי לה באומר אם אינם נקצצות היום דבעבר היום ולא נקצצו הויין הקדש. אלא דעל קושיא למאי למימרא פשיטא דחל הקדש ויש להם פדיון כמו כל הקדישות בזה מוקי דראה רוח סערה וכו' וכדכתב הרע"ב דסד"א דמסיק אדעתיה דלא מתנצלן ומש"ה נדר ולא גמר בלבו להקדישן. קמ"ל:

[אות כו] **בהרע"ב ד"ה אין להם כו'. לכשאפדם יחזרו כו'**. ודוקא בפדאן הוא אבל בפדאן אחר אף אם קנה אותם המקדיש אח"כ ממנו מ"מ אינם חוזרות וקדושות. ודעת הרשב"א דבאמר בפירוש אף אם יפדנו אחר ואקנם ממנו יקדשו חל ההקדש ולא מקרי דשלב"ל. אלא דבסתמא בלישנא דעד שיקצצו אין דעתו על פדאן אחר. ודעת הר"ן דאף בפי' שיקדשו לא חל ההקדש:

[אות כז] **בתוי"ט ד"ה אין להם כו'. אינן צריכים פדיון**. ובר"ן כ' עוד בשם ר"מ קורטבי וז"ל דלהך מ"ד אם פדאן קודם שיקצצו אינו חוזרות וקדושות דהא בהא תליא דלמ"ד אחר שיקצצו בעיא פדיון דא"א להקדש שתפקע בכדי א"כ במה דאמר עד שיקצצו ע"כ דהיינו לענין שאם יפדם יחזרו ויקדשו אבל למ"ד דמשנקצצו פקע' קדושתן בכדי זה שאומר עד שיקצצו לא בא לומר דיחזרו ויקדשו אלא לומר שיהיו קדושות עד אותו זמן ואח"כ תפקע קדושתן וכי תנן במתני' אין להם פדיון היינו דמאותו זמן ואילך א"צ להם פדיון ומקודם מהני פדיון. אבל הרמב"ם והרשב"א ס"ל דלכ"ע לא מהני פדיון קודם שיקצצו:

משנה ז

[אות כח] **בהרע"ב ד"ה מי שהחמה. מדלא קאמר מן הרואים**. והא דלא אמרי' דמש"ה לא אמר מן הרואים שלא יהי' גם דגים ועוברים בכלל. דאף בלישנא רואי חמה אין דגים מתמעט דהם רואים החמה רק אין החמה רואה אותם. תוס'. וכן הוא ג"כ בעוברים ט"ז (* עיין בתוי"ט מ"ח אסור בקרחים מ"ש בשם ר"ן אין מן הצורך לתירוץ הט"ז. ואפשר שזה כוונת התוספות שלא תירצו על עוברים. ורבינו הביא בכאן ס' הט"ז מחמת שהקשה בדבור הסמוך על הר"ן. ואפשר ליישב קצת:

משנה ח

[אות כט] **בתוי"ט ד"ה אסור בקרחים. דהיינו אנשים וכו'**. ק' לי דנימא באמת דשחורי הראש דוקא קאמר למעט קרחי' ובעלי שיבה ומש"ה לא אמר מבעלי שער דאזי לא היה ממועט רק קרחי' ולא בעלי שיבה. וצ"ע:

משנה יא

[אות ל] **תוי"ט ד"ה שאיני נהנה לישראל. אבל אומה שלימה ל"ג**. בתשובה כתבתי להקשות דמנ"ל לדמות אומה שלימה לאומה ישראל. הא י"ל דהטעם דלא גזרו הכא דכמו דמצינו בסוגיא דבב"מ דאסרו רבית עו"ג משום שלא ילמוד ממעשיו. ופירשו שם הא דשאר מו"מ שרי היינו דאפשר לעשות כן ג"כ ישראל אבל רבית דיהי' עסקיו רק עם עו"ג חיישינן שילמד ממעשיו א"כ י"ל מש"ה ל"ג דא"כ יצטרך לעשות כל עסקיו עם עו"ג ויש בזה קלקול וחשש דילמוד ממעשיו אבל באומה אחרת אין ראי' להמכר:

[אות לא] **שם תוי"ט ד"ה לוקח ביותר כו'. בזבינא מציעתא**. אבל בזבינא חריפא הוי הנאת לוקח לחוד ובזבינא דרמי על אפיה הוי הנאת מוכר לחוד. וכל זה דוקא בשוה בשוה אבל בלוקח בפחות בכל ענין הוי הנאת לוקח ובלוקח ביותר בכל ענין הוי הנאת מוכר:

[אות לב] **במשנה שדוחה את הנגעים**. אף דבקציצת בהרת עובר על ל"ת ועשה. שבת פרק ר"א דמילה. וכ' תוס' שם הא דלא ילפינן מיניה בעלמא דעשה דוחה לל"ת ועשה. דמה למילה שנכרתו עלי' י"ג בריתות:

פרק ד

משנה א

[אות לג] **במשנה אבל משאיל לו כו'**. ואף דמלתא דפשיטא הוא מ"מ איידי דתני רישא לא ישאילנו תני נמי סיפא אבל משאילו. ולפי הצד איבעי' בגמרא דמותר להשאילו טבעת להראות שהוא חשוב ויכבדו לו מאכל מפרשי' דזהו דקתני אבל משאילו טבעת דבכה"ג מיירי והוי חידוש שפיר:

[אות לד] **בהרע"ב ד"ה אין בין. לעבור דרך ארצו**. אבל אם עובר כדי לקצר דרכו ללכת לבית המשתה וכן להשאיל לו טבעת שיראה בו כאדם חשוב ויכבדנו אותו במאכל י"ל דמקרי הנאה המביא לידי מאכל והוא איבעי' דלא אפשיטא:

משנה ג

[אות לה] **בהרע"ב ד"ה ותורם. כגון שאמר כל כו'**. ומשכחת לה עוד בתורם משלו על של חבירו למה דפסק הרמב"ם (בפ"ד מה"ת) דא"צ דעתו. וטובת הנאה של תורם. ואף דהמודר מתהני מזה כיון דמדעתיה עבוד ולא יהיב ליה מידי למודר למה דקי"ל כחנן במתני' דלעיל דפורע לו חובו. והר"ן כתב דאפי' לרבנן שרי עיי"ש:

[אות לו] **תוי"ט ד"ה לדעתו. וכמו שכתב ברפ"ז דכתובות**. זהו ראיית הר"ן דגבי מודר הנאה הוי כל השומע שליחות מעליא דאסור דהא אמרי' בפרק המדיר כל השומע קולי יזון שליחותיה קעביד ומפיק לה מדתנן בפרק המקבל דגבי גט מהני אם אמר כל השומע קולי יכתוב עיי"ש. תמוה לי מאד מה ראיה משם דהתם כיון דכל השומע קולי הוי שליחות מחויב הבעל לשלם לאותו שזן אותה זהו אסור דהיא נהנית מהבעל דהוא משלם לזן אותה אבל לענין מודר הנאה דהכא י"ל דכל שאין עושה ממש שליח לא מהנה במה דתורם תרומתו כמו בכל הרוצה לתרום דמותר מה"ט. וא"כ י"ל דתרומה וגט שוים דכל הרוצה לכתוב יכתוב מהני גם בגט כמו בתרומה אלא דלא מקרי מהנה רק במשוה אותו שליח להדיא. ובההיא דכתובות תליא היכא דהבעל חייב לשלם מקרי הנאה וצע"ג:

משנה ד

[אות לז] **בהרע"ב ד"ה אבל לא מן התמחוי כו'**. **שמא יניח מלאכול כו'**. והר"י כ' דחיישי' שמא ימשוך ידו מלאכול לכבוד חבירו ונמצא מהנהו. אבל אוכל עמו מן התמחוי החוזר. היינו שיש בו כ"כ מותרות שחוזר לבעה"ב. וכיוצא בזה כ' הרא"ש בפירושו דתמחוי החוזר היינו לאחר שאכלו בקערה מחזיר אותה לבעה"ב וממלא אותה כדי שיאכלו כל שבעם הלכך אפי' אוכל יתר מחבירו אינו נהנה כיון דבלא"ה נותנים כל צרכו:

[אות לח] **תוי"ט ד"ה אבל לא יושב כו'**. **די לה בעמידה הר"ן**. והר"ן פסק דאפי' במקום שאין נוטלים שכר אסור גזירה שמא ישהה בישיבה יותר מכדי הצורך ובכה"ג בכולהו דוכתי לית ליה למעבד הכי בלא אגרא:

[אות לט] **שם תוי"ט ד"ה אבל לא רפואת ממון. דהא תנן מחזיר אבידתו**. ובעניי א"י הדמיון דבאבידה אינו משביח נכסים אלא דמונע אחרים מליטלם והוי כמו מבריח ארי דלא מקרי מהנהו. אבל הכא בחלתה הבהמה במה שמרפא אותה הוא משביח יש לומר דאסור (* אפי' שעושה מצוה. וראיה מפרוטה דרב יוסף דמ"ב):

[אות מ] **שם תוי"ט ד"ה וישן וכו'**. **ור"מ ור"י הלכה כר"י**. תמוה לי הא קיי"ל הלכה כר"מ בגזרותיו כדכתב הרע"ב רפ"ט דכתובות:

משנה ח

[אות מא] **תוי"ט ד"ה והלה מותר בה. כן כתב הרא"ש בפירושו**. ולענ"ד מדברי הרא"ש דציין על רישא דמתני' נותן לאחר משום מתנה משמע דגם זה מותר רק באין לו מה יאכל ורק במתני' הקודם גבי הולך אצל חנוני כ' דאורחא דמילתא נקט א"ל מה יאכל וביותר מפורש כן בהרא"ש (בדף מ"ח א') במתני' דהמודר הנאה מחבירו הובא בתוי"ט (בסוף פ"ה מ"ו). וכן מדברי הטור (סימן רכ"א) דההיא דבהולך אצל חנוני כתב דה"ה ביש לו מאכל אלא דאורחא דמלתא נקט. ובהך בבא דנותן לאחר מתנה נקט סתם אין לו מה יאכל. וכן בש"ע (סי' רכ"א ס"ח) המודר הנאה מחבירו יכול לומר לחנוני וכו' והשמיט כלל להא דאין לו מ"י (והיינו כיון דמתניתין נקט הכי רק משום אורחיה דמלתא). ובסעיף ט' נקט היו מהלכים בדרך וא"ל מ"י נותן לאחר מתנה מבואר דבכה"ג בעי' דוקא אלמ"י. אבל מדברי הרע"ב לא נראה כן דציין על סיפא ור"י אוסר. דבזה נקט ודוקא באלמ"י. היינו הא דת"ק מתיר במניח על הסלע זהו דוקא באלמ"י והכי דייק לישנא דהרע"ב הוא דשרו רבנן משמע במה דפליגי רבנן עם רבי יהודה. ושרו להו זהו דוקא באלמ"י אבל ברישא דנותן לאחר דגם ר"י מתיר ל"צ לאלמ"י כיון דיצא מתחילה לרשות אחר וכדס"ל לתוס' ריש פרק המדיר (ד"ע ב') ד"ה טפי לא עביד ומה דנקט הרע"ב במתני' הקודם אורחא דמלתא נקט ולא כתב כן הכא ברישא דמתני' אפשר דנמשך גם על זה או דבמתניתין זו ל"צ לתרץ אורחא דמלתא אלא דנקט אלמ"י משום סיפא דאם אין עמהם אחר כנלע"ד בעז"ה:

פרק ה

משנה א

[אות מב] **תוי"ט ד"ה השותפים. קונמות מפקיעין אותו**. מזה נראה דמיירי דנדרו שאסרו נכסיהן זה על זה דאי בנדרו שלא יהנו זה מזה הא מ"מ לא מהני מידי דהא נותן לו מה שמחויי' לו. וכן בהרא"ש כתובות (פ"ה סימן ט"ז) הקשה וא"ת ע"י קונם יפקיע אדם כל בע"ח ויאסר עליהם אשר לו בקונם. משמע גם כן באוסר נכסיו אבל לא בקונם שאת נהנה ממני דפרעון חוב לא מקרי נהנה ממנו. וא"כ מה דנקט הר"ן והובא ג"כ בתוי"ט (ד"ה ושניהם אסורים) דמתני' דהכא ס"ל דויתור אסור במודר הנאה והא בפשוטו דמאן דשרי ויתור היינו באוסר הנאתו עליו דויתור שמדרך לוותר לא מקרי מהנה אבל באוסר נכסיו עליו ליהנות מהן הא כשהולך בחצירו נהנה מהקרקע שהולך עליה ואיך תלוי זה בדין ויתור הא הנכסים אסורים עליו וכיון דהכא מיירי באוסרים נכסיהם זה על זה כנ"ל

לכאורה לכ"ע אסור ולא תלי' בפלוגתא דויתור ויסוד זה לא מצאתי (* ואף לר' אב"י גם כן בוודאי אסור להעמיד שם מטע' הנ"ל. וקושית רבינו הוא שהרי בפירוש תירץ רבינא בב"ב (ד' נ"ז ב') מתניתין למ"ד וויתור אסור וה"ה מאי הקושיא שהקשו שם ממתניתין דהכא הא מיירי באסרו נכסיהם וכנ"ל):

וגם יש לעיין בזה בכתובות (רפ"ז) המדיר את אשתו מלהנות לו דמיירי לכאורה ג"כ באוסר עליה אשר לו דאילו באת נהנית לי מה מהנה אותה במזונות הא נוטלת כן מדין וא"כ אמאי פרכינן שם וכיון שמשועבד לה היכי מצי מדיר לה והתנן קונם שאני עושה לפיך. הא בלא"ה ק' דהא אינו מהנה לה כלל. אע"כ דמיירי באוסר נכסיו עליה. וכיון שכן מאי פרכי' שם ופרנס לאו שליחותא קעביד הא גם בקונה הנכסים מהפרנס מותר לזון אותה ממנו כיון דהנכסים לא היו אז שלו דא"א אוסר על חבירו דבר שאינו ברשותו. גם ממה דהקשו בלהנות לו דיהיה גם תשמיש בכלל ואי מיירי באומר נכסים ממילא אין תשמיש בכלל א"ו מפרשי דלהנות לו היינו ממנו ואעפ"כ אסור לזונה וצ"ע:

גם ק' לי על הר"ן בעיקר הקושיא דאיך קי"ל כראב"י הא הר"ן כ' שם דר"ת תירץ דקי"ל כראב"י ולאו מטעמיה אלא מטעם דויתור מותר במודר הנאה אלא דהר"ן סתר זה דלא מסתבר לדחות כל הני סתמי דמשניות דויתור אסור. הא מ"מ אף מאן דס"ל דויתור אסור היינו מדרבנן ובדרבנן קי"ל דיש ברירה וצ"ע. (* ויהיה הקושי' גם על ר"ת דאיך אמר ולאו מטעמיה הא פסקי' שבדרבנן יש ברירה):

[אות מג] **תוי"ט ד"ה או שמכרו. אבל אמר ביתך שאני נכנס ומכרו לו אסור.** באמת אין זה דיוק גדול דהא במסכתין (דל"ד ב') מבעי באומר ככרי עליך ונתן לו במתנה אם מותר דאף דלא אפסקי' אחר מ"ט כי איתא ברשותיה הוא דאסור אבל נתן לו במתנה דאין הככר עוד ברשותו מותרת. וכתב הר"ן שם דלפי זה הא דקתני במתני' דהכא מכרן לאחר ה"ה דמכרן לדידיה שרי ונקט לאחר לרבותא דסיפא דבבית זה אפילו מכרו לאחר אסור. אלא כיון דבאמת קי"ל שם דאסור אם כן באמת מכרן לאחר הוא בדוקא. ואף דרבא דפשט שם לאיסורא. מטעם דאלא ככרי עליך לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאי גנבה מיניה מיגנב ע' בר"ן שם דעל זה לא מסקו אדעתייהו לאסרו (ואף ע"ג דמשכחת לה לאסרו לחמם ידיו בככר בעוד שהוא ברשותו וכמ"ש הר"ן שם (דל"ה סוף ע"א) בשם הירושלמי איבעי' דלא אפשיטא בנדר מככר אם מותר לחמם בו ידיו. י"ל דרבא ס"ל באמת דמותר לחמם בו ידיו או דג"ז דבר שאינו מצוי). וא"כ בביתך שאני נכנס ליכא הוכחה דהא הוצרך לאסרו דבעוד שהבית ברשותו לא יכנס בו. מ"מ במה דאמרו שם אההי' ברייתא דא"ל השאילני פרתך אר"א דיקא נמי דקתני שניתנה לו. הרי דאף בפרה

דליכא הוכחה די"ל דאסרה עליה שלא ישתמש בה בשכר או בשאלה בעוד שהפרה ברשותו אפ"ה אסור בלא אפסק' אחר. ועכ"ז באמת ק' לי פירכת הש"ס שם מברייתא זו דא"ל השאילני פרתך דלמא רבא ס"ל רק בככר אסור מכח הוכחה זו דלאפוקי מאי אבל בפרה דל"ש כן באמת מותר וצ"ע:

פרק ו

משנה א

[אות מד] **במשנה מותר בצלי**. ובסוגיא איתא תניא ר"י אוסר ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויבשלו את הפסח. וק' לי למאי הביא ראיה מקרא זה דהוא בד"ה ולא מביא מקרא בפ' ראה דכתיב גבי פסח ובשלת ואכלת:

[אות מה] **בהרע"ב ד"ה הנודר מן. נקרא שלוק**. אבל התוס' כתבו שלוק שאינו מבושל יותר. וכ"כ הר"ן דמבושל יותר מדאי הוא בכלל מבושל אלא דשלוק דהכא בשיל ולא בשיל אף ע"ג דשלוק משמע בשיל לגמרי כדאיתא בחולין דק"י (* אבל בנדרים הלך אחר לשון בני אדם. הר"ן) ועיין בתוי"ט (פ"י מ"י דתרומות). ובב"י יו"ד (סי' נ"ב כ') ונראה שהוא מפרש שלוקה זו היינו בישול מעט לא בישול ביותר כמו שהוא בקצת מקומות בתלמוד עכ"ל:

משנה ז

[אות מו] **תוי"ט ד"ה אמר קונם יין זה. אבל שאני טועם מבעיא**. וכ' הר"ן ואיכא מ"ד הא דאסור ביוצא מהן משום דכיון דנחית כולי האי לדיוקא משמע דדעתיה אכל מה דנפק מיניה וכ"ת תינח בשאני טועם כיון דל"צ וקאמר אפושי איסורא הוא אבל שאני אוכל מא"ל דהא כיון דלא סגי ליה אם אמר קונם פירות דא"ה משמע בין באכילה בין בהנאה ואיהו לא בעי למיסרינהו אלא באכילה הלכך כשאמר שאני אוכל ליכא הוכחה למיסר ביוצא מהן עכ"ל. וקשה לי הא מה"ט גם בשאני טועם אינו מיותר. דצריך לפרש כן שלא יאסר גם בהנאה ואי דהו"ל לומר שאני אוכל הא י"ל דבעי למיסר עצמו בלאו אף בחצי שיעור דאכילה כזית במשמע כדאיתא במתני' (דריש פרק ג' דשבועות) וטעימה בכ"ש משמע כדאמרי' שם (דכ"ב א') אבל בשלא אטעום ד"ה בכ"ש וצ"ע:

פרק ז

משנה ג

[אות מז] **תוי"ט ד"ה טען והזיע. כן כתב הרא"ש**. וכ"כ הר"ן. וק' לי דאמאי נקט ר"י דמותר להתכסות דזהו בלאו הוכחה דטען והזיע מותר והחידוש רק דאסור להפשיל הו"ל למנקט יותר מותר ללבוש ואסור להפשיל דהוי חידוש גם על ההיתר וצ"ע:

משנה ו

[אות מח] **בהרע"ב ד"ה אסור בחילופיהן. כגדולי הקדש**. עפ"ג דמעילה (מ"ו) ובתי"ט שם:

[אות מט] **תוי"ט ד"ה בדבר שזרעו כלה. ועדיין תקשה לך**. לענ"ד לק"מ דדוקא באיסור הנאה שייך לאסור הגידולים אף בזרעו כלה דהוי הנאה ע"י האיסור דבגרמתו באו הגידולים ובזה צריכים להיתירא דזוז"ג משא"כ בטבל דמיירי מאיסור אכילה ליכא כלל איסור בגידולים (* שזרעו כלה) וגם הכא בנדרים בשאני אוכל מותר בגידולים שזרעו כלה וחילוק זה כ' תוס' להדיא (* בע"ז דמ"ט א' ד"ה שאם נטע):

משנה ז

[אות נ] **בתוי"ט ד"ה ואסור. כ' לעיל דדוקא האלו**. דהא דאסור בחליפים אין הטעם מדין חליפי א"ה דנימא דוקא בהחליפן הוא וכמ"ש הרע"ב אלא דמתני' מיירי אף בהחליפן אחר ומטעם דהיכא דאמר פירות אלו כיון דמייחד לפירות שוינהו עליו כהקדש משום הכי מתס' בחלופיהן ובגדוליהן כי היכי דחליפי וגידולי הקדש אסורים וכוונת הנודר כך לאסור בהם ודוקא בנודר לעצמו אבל במדיר את חבירו אף בפירות אלו אם החליפן אחר מותר דא"א לו לאסור החליפי' על חבירו וה"נ בנודר לעצמו ולא אמר אלו אם החליפן אחר שרי ואם החליפן הוא בין בנודר בין במדיר תלוי בדין חליפי א"ה אם קנסו בדיעבד על המחליף אם לא (* עיין בר"ן):

משנה ט

[אות נא] **במשנה שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח**. בתוי"ט ד"ה אחר הפסח. דהיא גופא קמ"ל שתיזהר ליהנות קודם פסח. וכך מבואר בסוגיא דט"ו ע"ב דאסורה ליהנות קודם פסח דבתנאי לא מזדהר ושמא תלך אחר כך (* ואפילו באת נהנית לי עד החג כו' ג"כ אסור ליהנות קודם פסח כמבואר בסוגיא שם). וק' לי הא כל אם כלאחר דמי וכאוסר עצמו באם אעשה מתחיל האיסור משעת עקירת התנאי וכמ"ש הר"ן נדרים (דע"ט ע"ב ובפרק ג' דשבועות) ואם כן נימא דאסורה בהנאה עד החג משעה

שתלך לבית אביה קודם פסח ולא תתסר על הנאה שקודם הליכתה וצע"ג (* נ"ל שלזה עמד רבי' על הסיפא. כי הרישא שאת נהנית לי עד הפסח כו' הוי כמו שאמר מהיום):
[אות נב] **תוי"ט ד"ה ומותרת. דאה"נ דאם הלכה**. ולענ"ד נראה בהיפוך דתוס' ס"ל דליכא הו"א כלל לאסור דלא ס"ל לסברת הר"ן אף להו"א בעלמא מש"ה מפרשי' דמה דנקט במתניתין ומותרת לילך אחר הפסח היינו דהליכה דקודם פסח גורם איסור על הפירות אבל אחה"פ אינו גורם איסור כלל. ולזה כתב דמיירי בלא הלכה ק"פ דאילו בהלכה כבר נאסרה ול"ש לומר ומותרת אח"כ ומה לנו בהליכה השנייה והוא פשוט וברור לענ"ד. ואדרבא לפי דברי התוי"ט מהיכן פסיקא להו לתוס' לודאי דאסור ומגזירה עד דדחקי בפירושם ולא ניחא להו כפירוש הר"ן דבאמת מותר ול"ג. אע"כ בהיפוך דלא ס"ל כלל לחידוש שיהא הו"א לגזור:

פרק ח

משנה ז

[אות נג] **תוי"ט ד"ה ויאמר לו כלום. פירש הרא"ש כו' שיקבל ממנו מתנה מרובה**. וכתב הר"ן (בדף כ"ד) שלפי זה הטעם וודאי קיימא הסברא דלאו כלבא אנא להלכה. אף דמסקי' דהלכה כראב"י. מ"מ גם הוא מודה בסברא זו. ומה דאמר יתר על כן קונם שאני נהנה לך אם א"א אוכל עמי פת חמה דהוי נדרי זרוזין לאו משום דל"ח לסברא דלאו כלבא אנא דהא פת חמה מתנה מועטת היא. אלא דיתר ע"כ הוא אף דמייחד האיסור סד"א דדוקא נדר. ואולם יש עוד טעם בהר"ן דהחילוק בין אוסר נכסי חבירו על עצמו דבזה שייך לאו כלבא אנא דאינו רוצה להנות לבין אוסר נכסים על חבירו. ולזה הטעם ע"כ לא קיימא ס' דלאו כלבא להלכה (דהא בשאני נהנה לך דאוסר הנאת המזומן ע"ע אפילו הכי קאמר ראב"י) דנדרי זרוזין הן (והוא הפירוש הא' בהר"ן שם). **ומ"ש** בהר"ן שם ריש ע"ב ד"ה ולענין הלכה בסוף הדיבור ואי הכי היכי פסקינן כראב"י אפילו מה דאמר בבתרייתא אני כעולל לא ראה אור. אין דבריו מאירים לי. ולדעת בל אוכל היכן מצינו דפסק כראב"י בבתרייתא דלמא מימרא דר"ה הלכה כראב"י קאי אמתני' (שם) כי המשנה שגורה בפי הכל וכמ"ש הר"ן בעצמו שם מקודם ובאמת בבתרייתא אין הלכה כוותיה ואדרבה בהכי מיישב הסוגיא יותר דמש"ה פשיט דפליגי רבנן אף אקמייתא (דהר"ן נדחק בזו הקושי' דדלמא קאי ר"ה אבתרייתא דע"כ קאי אמתני' אבל אבתרייתא לא מכח סתמא דמתני' דפרק קונם יין (דכאן) ומוכח שפיר דפליגי רבנן אף בקמייתא. באופן דמה דס"ל להר"ן ז"ל דללישנא קמא הוי קולא דפסקינן כראב"י דבקונם שאיני

נהנה לך אא"א נוטל לבנך כור חיטים ל"צ התרה דהוי זרוזים וללישנא ב' קיימינן בזה לחומרא דצריך התרה דגם ראב"י מודה משום דלאו כלבא אנא. ולדברי הוא בהפוך דלל"ק הוי חומרא דפסקינן כרבנן (ורק בההיא מתני' דמדיר חבירו שיאכל אצלו ומסרב פסקינן כראב"י) אפילו בההיא דברייתא דאם א"א אוכל פת חמה דבזה קיי"ל לסברא דלאו כלבא אנא מכח סתמא דמתני' דכאן. ולישנא ב' הוי קולא דקי"ל כראב"י בהך ברייתא דפת חמה. וצע"ג וד' יגיה חשכי:

גם במ"ש הר"ן שם ד"ה יתר על כן ולאידך פירושא כו' קשה לי הא י"ל דגם אידך פרושא ס"ל דיש סברא דגם על מתנה מועטת שייך לאו כלבא אנא. ומש"ה קתני יתר ע"כ לאפוקי מהך סברא ואשמעינן דבמתנה מועטת (* ל"ס ראב"י הסברא) דלאו כלבא אנא ומה דפירשו לעיל דמשום מתנה מרובה הוא. היינו משום הך קושיא גופא דהא אמרינן דאתי' אפי' כראב"י והיינו דבמתנה מרובה מודה ראב"י לסברא דלאו כלבא אנא. וכן משמע להדיא מדברי הרא"ש בפרושו שם וצ"ע:

פרק ט

משנה ג

[אות נד] **במשנה ואין חכמים מודים לו**. אם נפרש כהירושלמי דלר"מ ל"צ שאלה י"ל דחכמים ס"ל דצריך שאלה או דס"ל דלא הוי כלל כתולה נדרו והוי נולד ולא מהני שאלה. אבל אי אמרינן דלר"מ צריך שאלה נלע"ד הא דאין חכמים מודים לו היינו דלא מהני שאלה אבל (אין) לומר דאין חכמים מודים דס"ל דהוי כתנאי ממש וא"צ שאלה. דלישנא דר"מ דיש דברים שהן כנולד היינו אף דהוי כנולד מ"מ אינן כנולד ומהני שאלה משמע דאין חכמים מודים לו במה דחידש ר"מ דאינו כנולד. ומה דכתב הרא"ש בפירושו לפי אוקימתא דר"י דמת מעיקרא ולר"מ צריך שאלה משום גזירה ואין חכמים מודים לו היינו דא"צ שאלה היינו להך אוקימתא דמה דאמר ר"מ יש שהן כנולד היינו דחכמים עשו אותו כנולד אף דאינן כנולד כמ"ש הרא"ש שם וא"כ חידש ר"מ דעשו אותו כנולד מש"ה שייך שפיר ע"ז ואין חכמים מודים דלא עשאו כנולד. אבל לאוקימתא דר"ה מה דאמר ר"מ יש שהן כנולד היינו אף דהם כנולד מ"מ לא הוי כנולד וזהו שחידש ר"מ דאינו כנולד א"כ משמע דחכמים פליגי על זה דהוי כנולד:

[אות נה] **הרע"ב ד"ה אמרו לו. צריך התרה**. אבל אם נודע שמת או שעשה תשובה מכבר קודם הנדר הוי טעות מעיקרא ואין צריך התרה והוי כההיא מתניתין דפרקין משנה יו"ד ואף דר"י מוקי מתני' דהכא דמת או ע"ת מעיקרא וא"כ גם בכה"ג צריך התרה

כמ"ש הרא"ש בפירושו. מ"מ הרא"ש בפי' נקט הגירסא דאין חכמים מודים לו דס"ל דאפי' התרה ל"צ וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים כמ"ש הרא"ש בפירושו ד"ה אלא דר"י (ובאמת תמוה לי הא הרא"ש כתב שם דטעמיה דר"מ דגזרי' מת מקודם אטו לא מת עד אחר הנדר וא"כ מהראוי דהלכה כר"מ בגזרותיו אפילו נגד רבים כדמוכח מההיא [* דכתובות ד"ס ע"ב כנלע"ד] (דפ"ו דכתובות) ואף להגירסא וחכמים מודים לו וא"כ לר"י צריך התרה וע"כ שאני מתני' דלקמן דהכא הוא דשייך גזירה אטו לא מת מעיקרא אבל בכעורה לא שייך גזירה דלא שכיח שתעשה אח"כ נאה וכמ"ש הרא"ש בפירושו שם מ"מ כיון דקי"ל דהלכה כר"ה ומשנתינו במת או ע"ת אח"כ ממילא קיימא כפשטיה דבטעות ל"צ התרה:

[אות נו] **בא"ד ובירושלמי מוכח**. ובזה אם אח"כ אביה חזר לסורו חוזר ונאסר ואם נשאה ואח"כ חזר לסורו י"ל דמותר לקיימה דנדר היה רק שלא לישא אותה. הראנ"ח בתשובה (סימן ע"ב):

[אות נז] **שם תוי"ט ד"ה מת הכלב. מה לי שמת**. אף למ"ש התוי"ט בסוף פרקין ד"ה ומעשה בא' בשם הרשב"א דבאשה כעורה כיון שאינה עשויה להיות נאה ל"א דכ"ז שהיא כעורה קאמר היינו דהתם לא שכיח כלל בשום אופן שיבא זמן היתר לנדרו מש"ה אמרי דלא תלה כלל בזמן אבל הכא דשכיח שיסתלק נדרו במיתת הכלב והריגת הנחש אמרי' ומפרשי' לדבריו דכ"ז שהכלב רע בתוכו וכאילו פירש כן להדיא וממילא אף אם נסתלק אח"כ במידי דלא שכיח מ"מ מותר כיון דתלה נדרו רק בזמן שהכלב רע בתוכו שהרי עכ"פ אינו עתה בתוכו כנלע"ד בעזה"י:

משנה ה

[אות נח] **תוי"ט ד"ה אמר. ואפילו מיני' דידי' כו**'. וע' תוי"ט כתובות (פ"ט מ"ב ד"ה ינתנו) (וע' בדברי רבינו שם (באות פ"ז) מה שהקשה על הר"ן):

פרק י

משנה א

[אות נט] **תוי"ט סד"ה אביה ובעלה. ולכך אינו מיפר בקודמין**. (ועדיין קשה לי דלמא בקודמים מיפר בשותפות האב. ומזה מיירי קרא דבין איש לאשתו ובנדרים שנדרה תחת בעלה מיפר לבד וארוסה לא שמעינן כלל. ועיין בר"ן שכתב דבנשואה אין שייכות להפרת האב דאין לו שייכות בה. וא"כ ניחא הכל):

משנה ד

[אות ס] **תוי"ט ד"ה וכן הבעל. אפילו בלא שמיעה**. אבל חרש א"י להפר דקרא דכתב ושמע אישה למיעוטי חרש דאינו ראוי לבילה. גמרא:

[אות סא] **בא"ד והר"ן פי'**. ולענ"ד היה נראה בפשוטו דאילו בשמע מאי איריא דבא הזמן לצאת מרשות אביה הא בלא"ה צריך להפר דהא לכשתחשך פסק כחו לגבי נדר זה ואי דהו"ל שהות להמתין עד קודם שתחשך ועי"ז שיוצאת מרשות אבי' בו ביום צריך להקדים ולהפר. מ"מ לינקט סתם מיפר נדרי בתו [ששמע*] וממילא משמע קודם שיעבור זמן ההפרה. אע"כ דמיירי בסתם שלא שמע וקודם שתצא מרשותו חושש באם ישמע למחר ולאח"ז לא יהיה בידו להפר מש"ה יפר עתה. (*התיבה ששמע שמתי בין ב' חצאי לבנה. כי לפי דעתי אין הצורך לזה וכוונת רבינו לתני סתם דרך ת"ח להפר נדרי בתו. וממילא צריך לעשות כן קודם שתפסק כחו מלהפר):

משנה ו

[אות סב] **הרע"ב ד"ה אשה שהקנו כו'**. **דהיינו יבמתו**. אף דמיירי בעבד בה מאמר מ"מ ע"י השמים קנה לעצמו:

[אות סד] **בתוי"ט ד"ה רבי יהושע כו'**. **דהויא כארוסה ומפר בשותפות ע"כ**. או דסבר ג"כ כר"א דמאמר קונה קנין גמור אלא דבב' יבמין לא מצי מיפר כיון דיש לאחרים רשות בה דיכול לפטרה בגט וכדברי רע"ק וקיבל דבריו ר"י בב' יבמין כמו שא"ל עקיבא דבריך בב' יבמין (הר"ן):

[אות סה] **שם תוי"ט ד"ה אבל לא כו'**. **שאין ברירה**. ואפילו שניהם א"י להפר דכיון דבשעת הפרתן אין ברור לנו מי הוא אישה אין הפרתן כלום דרחמנא אמר אישה יקימנו ואישה יפרנו דבעי' שיהא ידוע בשעת הפרה. עכ"ל הר"ן. והיינו אי טעמא דר"י דיש זיקה כמ"ש הרע"ב. אבל לאידך טעמא שכתבנו דלפי המסקנא דמוקמי' במאמר י"ל דגם ר"י סבר דמאמר קונה ק"ג וטעמא דבב' אינם יכולין להפר היינו מטעמא דיש רשות אחרים עליה וכמ"ש הר"ן להדיא ובאמת לא ידעתי אמאי נקט הר"ן בפשיטות במתני' בטעמא דר"י דא"כ הא אף דנקט לה בטעמא דלאחד מיפר משום דיש זיקה וכדס"ל להש"ס מעיקרא. הא גם לה"ט י"ל דטעמא דר"י מטעם דיש רשות אחרים עליה כמו דאמרינן לטעמא דמאמר. ואולי י"ל דהר"ן נקט לה לטעם הפשוט דלה"ט דיש זיקה ממילא מדינא א"י להפר מטעם א"ב וכדפרכי' בפשיטות על ר"א נהי דיש זיקה אין ברירה:

[אות סג] **בר"ב סד"ה אין היבמה כו'**. **והלכה כר"ע**. והר"ן מסופק אם אב יכול להפר דכמאן דליתיה לארוס דמי (ונתרוקנה רשות לאב) או דמ"מ אינו מצי מפר:

משנה ז

[אות סו] **במשנה הרי הם קיימים ל"א כלום**. דדוקא לענין הפרה אר"א מופר משום ק"ו דידיה אבל לענין הקמה ליכא ק"ו דנהי דאשכח דנדרים שחלו דחמירי מצי לקיומי מאן לימא לן בנדרים שלא חלו דלא אלימא. כ"כ הר"ן. מבואר דליכא לימוד בהקמה אלא דליכא ק"ו. וק"ל דאם כן היאך דחו רבנן הק"ו מהקישא את שבא לכלל הקם מ"מ הא אפשר לקיים שתיהם דנלמד הפרה בק"ו דיכול להפר מקודם שנדרה ואח"כ נקיש הקמה להפרה דיכול לקיים קודם שנדרה וצ"ע:

פרק יא

משנה ד

[אות סז] **תוי"ט ד"ה שמא יגרשנה כו'**. **ותקשה דא"כ במקדיש כו'**. יותר הו"ל להקשות על סברת הר"ן מדברי הש"ס עצמו בסוגיא דכתובות (דף נ"ח) דפרכינן על ר"ל והא לא אמר הכי כו' ומאי פריך הא כיון דהזכיר שם ידים ממילא הוי כאומר יקדשו ידיך וצ"ע:

משנה ז

[אות סח] **במשנה ר"מ אומר לא יפר**. ע' (פ"ד מ"ז) דגיטין בתוי"ט שם:

משנה יב

[אות סט] **במשנה שלא תהא אשה נותנת כו'**. במרדכי פרק ג' דקדושין (סי' תק"ל) כתב דיש לתמוה קצת למה אינה נאמנת לאסור עצמה מגו דאי בעי אסרה נפשה בנדר שהודרה ברבים למ"ד אין לו הפרה ומשמע דאפילו לדבר מצוה דלא דמי לע"ד רבים. עיי"ש:

[אות ע] **בתוי"ט ד"ה ותהא נטולה כו'**. **ואזדא לה תמיהת התוס'**. ולענ"ד נראה דדברי תוס' ברורים דהרי ע"כ הכא מיירי דאסרה תשמיש עולם על עצמה דאי באסרה תשמישה עליהם הא לא חל על בעלה דמשעבדא ליה וכיון שכן לא מקרי איסור מוסיף דהיא לא ניתוסף לאסור על בעלה. דהיא לא נאסרה עליהם אלא דבעלה מיתסר עלה ושפיר הוי כולל. ואולי יש לתקן דברי תוי"ט דשפיר י"ל דמיירי באסרה תשמישה על העולם. ומ"מ חייל שפיר על בעלה כיון דדנין דתשמיש קשה לה ואנוסה היא בדבר עד שמדינא כופין אותו ויוציא ויתן כתובה לא משתעבדא ליה לתשמיש. ואף למשנה אחרונה דחשדינן [אותה] דמערמת שנותנת עיניה באחר מ"מ לא דנו כן לודאי עד דלא נצטרך הפרה. ואולם למ"ש התוי"ט בדיבור הקדום דהא דקרינן הכא תשמיש עינוי נפש אף דדיינינן דתשמיש קשה לה דלמשנה אחרונה אמרינן דלא קשה לה ולא נדרה אלא לקלקל על

בעלה. וא"כ מבואר דדיינינן לודאי דאין התשמיש קשה לה עד דלרבנן לפי האיבעיא דהוי עינוי נפש גם לאחרים מופר. ממילא באסרה תשמישה על העולם לא חל האיסור על בעלה דמשעבדא ליה וע"כ דמוכח באסרה עליו ושפיר הוי רק כולל ונכונים דברי תוס' ודו"ק. (* ואף לפי פסק הרמב"ם בספ"י מה"נ ומבואר בתוי"ט לעיל ספ"ז שאפילו הוא לוקה. לא הוי איסור מוסיף. כי בנ"ד אפשר שהיא אינה חייבת מחמת טעם השעבוד כסברת רבינו. אך יכולה לאסור הנאתו עליה):

אמנם בלא"ה קשה לי על התוס' דהא קיימא לן בכ"מ דאין איסור חע"א מ"מ מתלי תלי וקאי וכשפקע איסור האחד חייל איסור הב' וא"כ ה"נ אחר שתתגרש ופקע איסור אשת איש חל איסור הנדר (* והתוס' בעצמם כתבו הפי' ותהא נטולה אחר שיגרשנה. אחר זמן רב זכני ה' בספר שער המלך. ומצאתי ככל החיזיון הזה בדבריו (פי"ז מהל' א"ב). והעלה מזה דבנדרים ושבועות כיון דאין יכולים לחול בשעת הנדר אף אם פקע איסור הראשון לא חיילי עיי"ש:

ובעיקר יסוד זה דבנדרים ושבועות ל"א דמתלי תלי וקאי דבעינן דוקא שיחול בשעת הנדר. וכ"כ הש"ך יו"ד (סימן רל"ח) דבנשבע שלא אוכל שלא אוכל דנשאל על הראשונה דחלה השנייה זהו דוקא בהתרת חכם דעוקר הנדר מעיקרו אבל באשה שנשבעה כך שהפר הבעל על הראשונה לא חלה הב' כיון דהבעל מיגז גייז וכ"כ בתשובת מהר"ם מינץ (סימן מ') עכ"ל. ועיינתי במקור הדין בתשובת מהר"ם מינץ וראיתי שדייק כן מלשון רש"י במימרא דרבא (שבועות דף כ"ז) דנשאל על הראשונה עלתה שנייה תחתי' דמפרש דחכם עוקר הנדר מעיקרו. מבואר דבהפרת הבעל ל"א כן דאף דבעלמא בכל היכא דאין אחע"א דאם פקע הראשונה חל השניה מ"מ בנדר ושבועה ל"א כן דבעי שיהיו אפשר לחול מיד ולענ"ד נראה דאין הכרח לזה עפ"י מ"ש לעיל (פ"ג מ"ג אות כ') בתוי"ט ד"ה אינו חייב בשם הר"ן פ"ק דנדרים ד"ה דבנשבע לקיים המצוה חלה השבועה לענין הלאו ורק לענין קרבן לא חייל כיון דליתא בלאו והן עיי"ש ואולם זהו דוקא בנשבע לקיים המצוה אבל בנשבע שלא לעבור על לאו לא חייל כלל אפי' לענין לאו דבל יחל כדאיתא להדיא במכות (דכ"ב א') במה דפרכינן שם ולחשוב נמי שלא אחרוש כו' ומשני התם לא חלה השבועה דמושבע ועומד מה"ס והתם מיירי הכל לענין מלקות. וע"כ הטעם משום דאין אחע"א כמו בעלמא וממילא אפי' לאו לקיים ורק בלקיים מצוה דלא שייך ביה אחע"א ובאנו עליה רק מדין דבעינן איתא בלאו והן וזהו רק לענין קרבן. וכזה כתב תוס' שבועות (כ"ו ד"ה לקיים) דר' יהודה בן בתירא דמחייב קרבן בנשבע לקיים המצוה דלא בעינן איתא בלאו והן דמ"מ מודה בנשבע שלא לאכול נבילה משום דא"א חע"א

ע"ש וה"נ לדידן דקי"ל דנשבע לקיים ולא קיים דפטור משום דליתא בלאו והן דמ"מ חל לענין בל יחל זהו רק בנשבע לקיים ולא קיים אבל נשבע שלא לאכול נבילות לא חל כלל אח"כ ראיתי בר"ן שבועות (רפ"ג ד' רצ"ה א') שכתב ואע"פ שהשבועה חלה לדברי ריב"ב אף בנשבע לבטל המצוה כן מוכח בפרקין עכ"ל ולא ידעתי היכן רמיזא כן בפרקין. (* ועיין לעיל שהקשה גם על התוס' בזה) ולפ"ז י"ל דמ"ש רש"י הטעם דחכם עוקר הנדר מעיקרו היינו דלישנא דרבא משמע דעלתה שנייה תחתיה דיש לשניי' כל דיני שבועה אף לקרבן ובזה יקשה הא כשנשבע השנייה היה נשבע לקיים המצוה דלא חלה לענין קרבן משום דליתא בלאו והן וביותר למ"ש רש"י במכות שם גבי שבועה שלא אחרוש דלא חייל דנפקא לן מלהרע או להטיב מבואר דס"ל לרש"י דאפילו לענין הלאו דלא יחל ממעטינן מלהרע או להטיב דלא כהר"ן הנ"ל. מש"ה צריך לטעם דחכם עוקר נדר מעיקרו ואם היה אז נשבע שבועה (* שלא) אוכל ואח"כ נשבע על הראשונה היה חלה השנייה (*אם נשאל על הראשונה) דלא מקרי לבטל המצוה דהא חכם עוקר נדר מעיקרו ובטלה הראשונה מעיקרא וחלה השנייה שבועה שאוכל וא"כ מקרי איתא בהן. ובכה"ג בהפרת בעל לא חל השנייה לענין קרבן דאילו נשבעת השנייה שבועה שאוכל לא חל משום נשבע לבטל המצוה ואף לאחר הפרה על הראשונה לא חל וא"כ גם שלא אוכל לא חייל דליתא בהן. אבל לענין לאו דבל יחל דלא בעינן שיהא איתא בהן להר"ן הנ"ל י"ל דחייל גם בהפרת בעל דנהי דא"א חע"א מ"מ מתלי תלי דכשיפקע הראשון חל השנייה (* כמו בעלמא):